

MØTEREFERAT

Til stede:	Se vedlagt deltakerliste.
Emne:	Møte i Nasjonalbibliotekets strategiske råd
Dato:	18.10.2022
Til:	Medlemmer i strategisk råd

Møtet ble holdt på Scandic Airport Hotel, Gardermoen.

1. Status og gjennomgang – generell innledning

Nasjonalbiblioteket (NB) orienterte kort om status for en del saker. Forslaget til boklov er på høring. Departementet har satt i gang arbeidet med en leselyststrategi, men NB har ikke hørt mer om revidering av bibliotekstrategien. Det er en prosess i gang for å slå sammen Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek og NB. Det kom søknader for 12 mill. kr. til aktiv formidling. Det vil bli en diskusjon om disse midlene på neste møte. Forslaget til statsbudsjett innebærer en reduksjon av NBs driftsmidler, men tippemidler til bibliotekutvikling vil bli prioritert, formodentlig gjennom lesesatsingen.

2. Metadatabrønn – hvor står vi, hvor går vi?

NB orienterte om bakgrunnen for saken. Det er forsøkt å finne ut hva en metadatabrønn vil bety i praksis, bl.a. ved en forespørsel om informasjon (RFI) til aktuelle leverandører. Erfaringen fra dette har vært at problemstillingene har blitt mer komplekse. Det registreres at Biblioteksentralen og Bokbasen er i gang med relevante løsninger og at utviklingen innen metadata internasjonalt går fra MARC-format til lenkede data og entitetsbasert katalogisering.

På bakgrunn av dette ba NB rådet ta stilling til hvilke konkrete tjenester bibliotekene ønsker av en metadatabrønn. Det er en grunnforutsetning at det skal leveres data for norske bøker i det formatet bibliotekene trenger, men spørsmål som gjenstår er bl.a. knyttet til andre formater enn bøker, metadata for utenlandsk materiale og deling av metadata som bibliotekene produserer for lokalt materiale og utenlandsk litteratur.

Tilbakemeldinger fra rådet var bl.a. som følger. Nasjonalbibliotekene internasjonalt burde se på muligheten for å samarbeide for å gjøre sine metadata åpne for deling. Spørsmål om metadata må ta utgangspunkt i brukernes behov for tjenester. Lokal katalogisering bør i størst mulig grad bli overflødig, slik at ressursene kan brukes på formidling. Spørsmål om format er mindre interessant, bare formatet kan brukes i bibliotekene. Integrering med biblioteksystemene og raske leveranser er viktig. Systemleverandørene har egne interesser i spørsmål om nasjonal metadatabrønn. Det er viktig med enhetlig begrepsbruk og tydelig kommunikasjon om de tekniske spørsmålene.

NB oppsummerte diskusjonen i tre hovedpunkter. Standardiserte data for norsk litteratur er det viktigste for bibliotekene. Engelsk litteratur er viktig for folkebibliotekene, og NB vil ta

initiativ til en kartlegging for å finne ut hvor mye ressurser som brukes til å skaffe metadata til dette. NB bør prioritere autoritetsregistre.

Format henger sammen med hva metadataene skal brukes til. NB må lede an i vurderingene rundt dette, men denne prosessen kan foregå uavhengig av de tre hovedpunktene. Det samme gjelder diskusjonen om berikelse av metadata. Begge disse diskusjonene må rådet komme tilbake til.

3. Fjernlån

NB hadde sendt ut et sakspapir som drøftet behov for endringer i fjernlånssystemet med bakgrunn i at bibliotekenes fjernlån har kommet høyere på dagsorden i løpet av det siste året, bl.a. gjennom rapporter fra fylkesbibliotekene og UHR-Bibliotek. Spørsmålet er hva som kan gjøres for å få til et fjernlån som bibliotekene kan leve med og som oppfyller lånernes krav. NBs virkemidler er de felles retningslinjene, algoritmene i Biblioteksøk, som styrer fjernlansveiene, og depotbiblioteket. En annen stor aktør er fylkesbibliotekene, som betaler for transportordningene.

Blant tilbakemeldingene fra rådet var de følgende.

Det er et problem at brukerinitiert fjernlån omgår lokale ventelister. Brukerinitiert fjernlån har medført at bibliotekene har mistet noe av kontrollen.

Deler av skjønnlitteraturen og pensumlitteratur, som det forventes at studenter kjøper selv, kan det innføres fjernlånsgrensning på. Når det gjelder pensumlitteraturen, må det likevel tas hensyn til regjeringens forventning om desentrale utdanningstilbud. Det burde settes krav til medfølgende bibliotek tjenester ved etablering av nye studiesentre.

Fjernlånet ser ut til å kompensere for manglende selvforsyningsgrad i flere kommuner. Det ser ut til at enkelte bibliotek vegrer seg for å ta ressurskampen i egen kommune. Det burde stilles krav til selvforsyningsgrad, men kontroll er neppe mulig.

Det er behov for reviderte retningslinjer, og det trengs en samtale om og felles forståelse av retningslinjene og prinsippene.

Transportordningene er dyre, men det finnes ikke noe godt alternativ.

NB ba om tilbakemelding på noen konkrete spørsmålsstillinger. Bør bøkene i større grad være tilgjengelig på hylla enn å være i omløp? Hva kan det aksepteres at et fjernlån koster? Kan vi legge begrensninger på deler av litteraturen? Kan vi variere hentesteder? Kan Deichman kompenseres for sin rolle i fjernlånssystemet?

Det var oppslutning om å innføre noen begrensninger, f.eks. karenstid, på litteratur som bestselgere og pensum, men det bør samtidig ses på hvordan bøkene i innkjøpsordningen kan komme tidligere til bibliotekene. Hovedmålet er at titlene er tilgjengelige, ikke alle eksemplarene. Tilnærmingen i bibliotekene må i større grad være å betrakte et fjernlånssøke som et innkjøpsforslag. Det var noe skepsis til å sende bøker hjem til lånerne i stedet for til bibliotekene, siden bibliotekene mister da kontakt med brukerne. Deichman kan gjerne ta rollen som et slags depotbibliotek for Østlandet dersom dette kompenseres.

NB vil i første omgang følge opp gjennom de tre virkemidlene nevnt innledningsvis.

4. Utviklingsmidlene

Det skal lyses ut utviklingsmidler for 2023 ved årsskiftet, og NB inviterte til en diskusjon om prioriteringer. Føringene for innsatsområder i bibliotekstrategien er nye samarbeidsformer, åpen forskning og bibliotek og FNs bærekraftsmål og bibliotek, men det er mulig å tenke alternative måter å bruke midlene på. Aktuelle spørsmål kan være om mer av midlene bør gå til mindre tiltak etter modell av arenamidlene og aktiv formidling eller om NB i større grad bør bestille prosjekter.

Tilbakemeldingene fra rådet var at det er behov for midler til utviklingsprosjekter, at sektoren trenger utvikling og gode og samlende prosjekter. De mindre bibliotekene opplever det ressurskrevende å søke, og noen bibliotek har kommunale rutiner som forhindrer søknader. Føringene er gode å ha, og innsatsområdene står seg, evt. med et spørsmål ved samarbeid knyttet til kommune- og regionreformen.

Bibliotek i et kompetanseperspektiv kan være et aktuelt innsatsområde og det bør vektlegges at utviklingsprosjektene i folkebibliotekene skal ha betydning i kommunen. Det ble foreslått et samarbeidsprosjekt mellom UH- og folkebibliotek knyttet til åpne norske innholdsressurser.

NB ble oppfordret til å løfte fram prosjekter fra prosjektbanken til inspirasjon.

5. Åpen post

NB tok opp følgende saker.

Kommunal- og distriktsdepartementet har invitert NB og en del andre bibliotekaktører til et større innspillsmøte 24. okt. i anledning arbeidet med handlingsplan til strategien *Digitalt belevet*.

NB ba om tilbakemelding på spørsmål knyttet til arbeidet med nasjonalt lånekort. Evt. felles låneregler kan være mulig, men er et omdiskutert tema. Det ble også luftet at det skulle være mulig å kunne registrere seg som låner digitalt uten å kreve oppmøte på bibliotek. Nasjonalbiblioteket planlegger en informasjonskampanje om endringene som kommer ovenfor bibliotekene.

For prøveprosjektet om digital tilgang til pliktavlevert materiale kan det ligge an til ett års forlengelse.

Siri Tidemann Naalsund ble takket av som rådsmedlem. Hun trer ut av rådet når hun ikke lenger er biblioteksjef i Asker.

Arne Gundersen
25.10.2022

Vedlegg: Deltakerliste